

Giampietro Gobo
Milano University, Włochy

Wytwarzanie ślepoty i jej organizacyjne konstruowanie w szkole podstawowej²⁴

Abstrakt

Niniejszy artykuł jest oparty na studium przypadku przeprowadzonym we włoskiej szkole podstawowej, w której obserwowano interakcje pomiędzy niewidomą dziewczynką (o imieniu Jasmine, w wieku lat 8) a jej kolegami i koleżankami z klasy. Początkowym celem badań było zrozumienie i opis problemów, z którymi spotyka się niewidoma uczennica, działająca w społecznym, organizacyjnym i fizycznym otoczeniu, które nie było zaprojektowane dla osób niepełnosprawnych. Jednak w trakcie badań wyłoniły się inne kwestie. Głównym odkryciem było to, że bycie niewidomym wydaje się być społecznie i organizacyjnie skonstruowane zanim stanie się biologiczną czy fizyczną ułomnością. Ten właśnie organizacyjny proces, poprzez który „bycie niewidomym” jest powoli i rutynowo konstruowane został dogłębnie i szeroko opisany.

Słowa kluczowe

ślepotą; konstrukcja społeczna; badania nad inwalidztwem; organizacja; teoria ugruntowana; etnometodologia; etnografia; ergonomia.

Od ponad pięćdziesięciu lat literatura socjologiczna pokazuje, że wiele problemów dotyczących społeczeństwo jest „społecznie skonstruowanych”. Zdanie to jest obecnie czymś oczywistym w socjologii i liczni badacze potwierdzili je historycznymi badaniami. Na przykład problem alkoholizmu jako „choroby społecznej” wymagającej specjalistycznego leczenia przez profesjonalistów, takich jak lekarze, psychiatrzy, psychologowie, terapeuci i pracownicy socjalni, jest poglądem powszechnie akceptowanym od mniej niż pięćdziesięciu lat. Harlan Lane (1997) pisze:

Ruch Abstynencki ostatniego wieku uważał nadmierne spożywanie alkoholu nie za chorobę, ale akt wolnej woli; alkoholicy czynili z rodzin

²⁴ Artykuł „Crafting Blindness. Its Organizational Construction in a First Grade School” ukazał się pierwotnie w wersji angielskiej w *Qualitative Sociology Review*, Vol. IV, Issue 1 – April 2008.

swoje ofiary i rozciągali to na resztę społeczeństwa. Ruch walczył nie o leczenie alkoholizmu, ale o zakaz sprzedaży alkoholu (s. 153).

Gusfield (1982) jako jeden z pierwszych udokumentował zmianę jaka zaszła w tej dziedzinie.

Podobnie, przemoc nad dziećmi zaczęła być traktowana jako problem społeczny dopiero od lat pięćdziesiątych. Odkryto także społeczną i polityczną podstawę każdej kwestii społecznej, począwszy od seksualności do ułomności, od rasy do choroby, od dewiacji do wydajności pracy akademickiej.

Praca socjologów miała często na celu dekonstrukcję lub rekonstrukcję różnorodnych podejść (społecznych, ideologicznych, politycznych, kulturalnych, etc.), które konkurują ze sobą w przedstawianiu pewnej wizji jakiegoś problemu. Na przykład, w swoich badaniach na temat głuchoty, Lane (1997) pokazuje, że:

Szczególnie dwie wizje głuchoty są dominujące i współzawodniczą ze sobą w kształtowaniu losu ludzi głuchych. Jedna konstruuje niesłyszącego w kategoriach inwalidztwa; druga konstruuje niesłyszącego jako członka mniejszości językowej (s. 154).

Chociaż niniejszy artykuł docenia i opiera się na wszystkich tych dokonaniach naukowych, to jednak pragnie wyjść poza nie w czterech następujących kierunkach.

Po pierwsze, celem jest tutaj pokazanie pojawienia się i rozwoju pewnego pojęcia (w tym przypadku ślepoty) poprzez bezpośrednią obserwację mikro – interakcji, w których występuje zwracanie się czyjś ciało w kierunku osoby widzącej. Dlatego badanie nie będzie miało charakteru historycznego, ale raczej fenomenologiczny i etnometodologiczny.

Po drugie, artykuł nie opisuje jak niewidoma dziewczyna postrzega świat wokół siebie. Jest wiele badań, które znakomicie ukazują to zagadnienie; na przykład David Goode (1979 i 1994), który badał głuche i niewidome dzieci chorujące na różyczkę. Inaczej niż te badania, badanie niniejsze koncentruje się na relacjach niewidomej dziewczynki ze swoimi kolegami i koleżankami z klasy, nauczycielką – stażystką i wychowawcą klasy. Taki cel i metodologiczny wybór został podyktowany pewnymi uwarunkowaniami, jak dalej zobaczymy, kierownik szkoły odmówił pozwolenia na wywiady z kolegami i koleżankami Jasmine.

Po trzecie, artykuł bierze także pod uwagę rolę, którą odgrywają przedmioty w organizacyjnym konstruowaniu ślepoty. Studia nad inwalidztwem nie przywiązują generalnie zbyt dużej wagi do technologii i artefaktów, koncentrując się raczej na relacjach pomiędzy aktorami społecznymi. Teoria Sieci Aktora (The Actor Network Theory) Bruno Latour'a, Michel'a Callon'a, John'a Law i innych, z dobrze zapoznanym pojęciem „aktanta” (actant) i zwróceniem uwagi na relacje pomiędzy nie-ludźmi i ludźmi (non-humans and humans), była w tym względzie pomocna.

Po czwarte, w studiach nad niepełnosprawnością często brak jest propozycji praktycznych, możliwych do zastosowania w działaniu; jest to wynikiem uprzedzeń ideologicznych (tak jak w przypadku etnometodologii, która ze swoim pojęciem „obojętności metodologicznej” preferuje nie wychodzić poza opisy). Częściej dzieje się to z powodu ogólnego zaniedbania i zatrzymania się na opisie zjawiska oraz braku operacyjnych propozycji wynikających z obserwacji danego zjawiska.

Oczywiście, żadne z tych zadań nie jest łatwe, w szczególności z powodu podejść teoretycznych przyjmowanych w tych badaniach (interakcjonizm, postmodernizm, konstruktywizm, etc.), które są zainteresowane bardziej odkrywaniem problemów niż proponowaniem dla nich rozwiązań – oprócz pewnych

